ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. Ректора Національного університету
«Одеська юридична академія»
_____ Мінас АРАКЕЛЯН
«__02__» ____2025р.

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Петренко Наталії Дмитрівни на тему «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 04 листопада 2021 р., протокол № 3

Витяг
з протоколу засідання фахового семінару
кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»
№ 7 від 11 лютого 2025 року

Присутні:

в. о. завідувача кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Андронов І.В.;

д.ю.н., професор Голубєва Н.Ю. – **науковий керівник**;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Бут І.О.;

професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Волкова Н.В.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Дрогозюк К.Б.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Іліопол І.М.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д. філос. в галузі права Московчук Д.О.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Павлова Ю.С.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полуніна О.О.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полюк Ю.І.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Притуляк В.М.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Стоянова Т.А.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Цал-Цалко Ю.Ю.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Яніцька І.А.;

лаборант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Дзюбан А.М.;

аспірантка Петренко Н.Д.

З присутніх 3 доктори юридичних наук, 10 кандидатів юридичних наук та 1 доктор філософії в галузі права – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Петренко Н.Д. на тему «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня вищої освіти доктора філософії Петренко Н.Д. за темою «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризувала його об'єкт та предмет, виклала науково-практичну значимість роботи, надала відомості щодо структури дисертаційного дослідження та впровадження результатів дослідження у практичну діяльність.

Обґрунтовуючи вибір тематики дисертаційного дослідження, здобувачка зазначає, що У новій редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) значно вдосконалено правове регулювання процедури судового розгляду, надавши суду та учасникам цивільних процесуальних відносин нові інструменти для ефективного використання їхніх прав. Наочним прикладом цього є закріплення у якості основної засади цивільного судочинства принципу пропорційності, який традиційно розглядається як один із елементів принципу верховенства права. Законодавче врегулювання заборони зловживання процесуальними правами позитивно сприйняте як науковим співтовариством, так і суддівською спільнотою. Одним із наслідків виявлення в діях особи зловживання процесуальними правами є накладення на неї чи її представника штрафу. Крім цього, до заходів процесуального примусу було включено штраф, який, на відміну від штрафу внаслідок зловживання процесуальними правами, не можна вважати новим інститутом цивільного процесуального права, адже тривалий час такого роду штраф вже був закріплений як у цивільному

процесуальному законодавстві радянського періоду, так і у процесуальному законодавстві періоду Незалежності України.

З огляду на дані судової статистики, вбачається доволі низький рівень застосування штрафних санкцій у цивільному судочинстві. Незважаючи на те, що штраф в інших галузях права є доволі типовою санкцією, у цивільному судочинстві його потенціал майже не реалізовано, що спонукає сформулювати певні гіпотези та перевірити їх в умовах вітчизняного та іноземного законодавчого поля.

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці, в яких розглядалася проблематика судового штрафу, зловживання процесуальними правами склали праці вітчизняних науковців, в яких розглядалася проблематика процесуальної відповідальності, заходів процесуального примусу та відповідальності за неповагу до суду, серед яких: С. В. Васильєв, Н. Ю. Голубєва, Р. Я. Заяць, І. В. Зозуля, Ю. В. Калашнік, В. А. Кузьменко, К. В. Куцик, І. М. Лукіна, Л. А. Остафійчук, О. В. Рожнов, С. М. Старовойтова, Г. П. Тимченко, А. О. Ткачук, М. О. Фесик, М. Й. Штефан та інші.

Було проаналізовано іноземний науковий доробок з питань судових штрафів, астрента та неповаги до суду таких дослідників як: А. С. Амодіо (Antonino Savo Amodio), В. Л. Гільбертц (Victor Leon Hilbertz), К. В. Жіабардо (Carlo Vittorio Giabardo), Дж. Карбек (Joshua Carback), Р. О. Р. Матіас (Remien Oliver Robert Matthias), Ж. Маурер (Jani Maurer), В. Некрошюс (Vytautas Nekrošius), Г. Паян (Guillaume Payan) тощо.

Варто зазначити, не маючи на меті принизити вагомий науковий внесок вітчизняних вчених, комплексних досліджень судових штрафів у вітчизняному процесуальному праві та закордонному правовому регулюванні не проводилась, а увага до них була зосереджена через призму загальної проблематики процесуальної відповідальності чи висвітлювалась на периферії наукових позицій щодо інших конкретних їх видів.

Тема наукового дослідження відповідає науково-дослідному плану кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Захист прав людини в порядку цивільного судочинства в цифрову еру» на 2021-2025 рр., що є складовою частиною плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя людини в людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000266).

Мета і завдання дисертаційного дослідження полягає у визначенні на підставі системного аналізу доктринальних положень, чинного міжнародного та національного законодавства, судової практики, підстав та особливостей застосування у цивільному судочинстві штрафу в Україні, країнах Європи та США, та запропонувати шляхи його удосконалення.

Для досягнення вказаної мети поставлено такі основні завдання:

- визначити нормативно-правові засади застосування судового штрафу в Україні, США та деяких країнах Європи;
- охарактеризувати теоретико-правові засади судового штрафу у системі заходів процесуального примусу та його співвідношення із суміжними

категоріями – штрафом як санкцією за адміністративне правопорушення щодо неповаги до суду та судовою неустойкою (астрентом);

- виявити тенденції та проблемні аспекти призначення судами судового штрафу в правозастосовній діяльності та окреслити перспективні напрями удосконалення судового штрафу в Україні та іноземних юрисдикціях;
- охарактеризувати міжнародно-правові засади застосування судового штрафу у цивільному судочинстві;
- виявити загальні ознаки проваджень щодо накладення судових штрафів в іноземних судових процесах;
- з'ясувати ефективність судових штрафів як виду покарання в різних правових системах;
- узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду та визначити можливості його використання в Україні;
- сформулювати конкретні пропозиції вдосконалення законодавства щодо застосування заходів процесуального примусу в цивільному судочинстві України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини пов'язані із застосуванням судових штрафів при здійсненні правосуддя в Україні, країнах Європи та США.

Предметом дослідження є судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких дало змогу отримати науково обґрунтовані висновки та рекомендації.

У дисертаційному дослідженні використано загальнонаукові методи наукового пізнання – діалектичний метод, метод аналізу і синтезу. Діалектичний метод застосовано для загальної характеристики судового штрафу, його відмінності від адміністративного штрафу, що накладається суддею за неповагу до суду, та судової неустойки – астрента (підрозділ 1.2-1.4). Логічний аналіз дозволив здійснити мисленнєвий поділ предмета дослідження на окремі частини та здійснити дослідження їх як опосередковано, так і у взаємозв'язку. Синтез, навпаки, дозволяє здійснити мисленнєве об'єднання розрізнених складових в одне ціле, що дозволяє дійти висновків про цілісність певного явища, прибрати з предмета дослідження виявлені складові, які через свої характерні риси за допомогою синтезу не можуть боти включені до цілісної категорії.

За допомогою системного методу виявлено логічні зв'язки, окремих елементів досліджуваного явища. Так, штраф у цивільному судочинстві як форма відповідальності розглядається і як захід процесуального примусу, які є частиною ширшої категорії цивільної процесуальної відповідальності, і як вид адміністративної відповідальності.

Крім загальнофілософських методів використання спеціально-наукових методів дозволяє не зводити дослідження до описового процесу, а й розробити новий науковий результат шляхом застосування методів моделювання та прогностичного методу, як спрямовані на досягнення одного із завдань дослідження – розробка пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Використання статистичного методу (підрозділ 1.3) спрямовано на встановлення кількісних показників і динаміки застосування вітчизняними судами положень адміністративного законодавства щодо притягнення до відповідальності за неповагу до суду та сумарного розміру накладених санкцій. Методи моделювання та прогнозування спрямовані на визначення шляхів удосконалення судового штрафу в України та інших досліджуваних юрисдикціях на підставі найкращих практик (підрозділ 1.3, розділи 2-3).

Порівняльно-правовий метод використано для узагальнення зарубіжного досвіду накладенні судових штрафів у випадках зловживання процесуальними правами, неповаги до суду та невиконання судових рішень (підрозділ 1.4., розділ 2, розділ 3).

Дисертація є першим комплексним теоретико-правовим дослідженням проблематики застосування судових штрафів в Україні, країнах Європи та США. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, зокрема:

вперше:

- доведено необхідність розмежування в рамках вітчизняного процесуального законодавства зловживання сторонами процесуальними правами та прояв неповаги до суду як самостійних підстав для застосування судом засобів процесуального примусу;

- обґрунтовано доцільність закріплення у процесуальному законодавстві, а не законодавстві про адміністративні правопорушення, підстав та порядку притягнення особи до відповідальності за неповагу до суду, що вчинена в ході судового провадження, із врахуванням досвіду іноземних юрисдикцій та практики ЄСПЛ, адже недосконаліть законодавства про адміністративні правопорушення не надає особі належного рівня процесуальних гарантій та не сприяє передбачуваності судової процедури;

- виокремлено характерні особливості інституту судової неустойки (астрента) у законодавстві досліджуваних країн, які відрізняються щодо підстав накладення штрафу, порядку розгляду питання та розміру штрафних виплат: 1) астрент не може бути накладено, якщо основним зобов'язанням, за яким відбувається стягнення у судовому порядку, є зобов'язання сплатити грошову суму (Італія, Бельгія, Люксембург, Нідерланди). 2) навпаки, астрент може накладатися, коли обов'язками, що випливають з судового рішення, є не лише обов'язок вчинити або утриматися від вчинення певної дії, але й обов'язок сплатити грошову суму (Франція, Польща);

- визначено особливості накладення штрафу на іншу особу, ніж ту, що допустила порушення, у правовідносинах адвоката з клієнтом: поперше, обмеження відповідальності сторони, яка представлена адвокатом, оскільки саме адвокат визначає обґрунтованість позиції клієнта та стратегію (США та Італія); подруге, сторону може бути притягнуто до відповідальності у випадку зловживань, допущених її представником (Польща), та доведено більшу ефективність закріпленої вітчизняним процесуальним законодавством моделі, за якої суд у випадку зловживання процесуальними правами з урахуванням

конкретних обставин справи може стягнути штраф як з учасника справи, так і з його представника;

- запропоновано у випадку накладення на особу штрафу у значному розмірі застосувати ідею єдності міжнародноправових актів про права людини та розширення процесуальних гарантій, які реалізовано в правових позиціях ЄСПЛ. Для чого доцільним буде закріпити у процесуальному законодавстві обов'язковість усного слухання з питань накладення судового штрафу на особу, особливо у справах, у яких учасники в судове засідання не викликаються, чим забезпечити особі право на захист та публічність розгляду справи;

- запропоновано поширити заходи судового контролю за виконанням рішень у спорах майнового характеру з можливістю стягнення судової неустойки у розмірі, що не перевищує десять процентів річних від ціни позову з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення виконання, однак не довше трьох років, що має на меті убезпечити боржника від надмірного фінансового тягаря, спричиненого невиконанням судового рішення. Одночасно із цим запропоновано обмежити виконавця у праві накладати штраф на боржника, якщо судом останнього зобов'язано подати звіт про виконання судового рішення. Для чого пропонується внесення змін у ст. ст. 4531, 4534 ЦПК України та ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»;

удосконалено:

- з метою уникнення термінологічної плутанини та змішування визначення штрафу, що накладається судом як основне або додаткове покарання у кримінальному судочинстві, штрафу як форми неустойки в розумінні ст. 549 ЦК України із штрафом як майновою санкцією, що застосовується судом до осіб, які не виконують, або неналежним чином виконують процесуальні обов'язки у цивільному, господарському, адміністративному чи кримінальному судочинстві, останній має бути визначений на законодавчому рівні саме в якості судового штрафу із внесенням відповідних змін до ст. 148 ЦПК України та інших процесуальних кодексів;

- класифікацію заходів процесуального примусу, за якою заходи процесуального примусу за процесуальною спрямованістю слід доповнити новими категоріями, до яких належить судовий штраф: заходи процесуального примусу, що забезпечують виконання процесуальних обов'язків та заходи процесуального примусу, що спрямовані на протидію зловживанню процесуальними правами;

- класифікацію різновидів астрента, яку можна здійснити за такими критеріями: 1) за суб'єктом, який ініціює застосування астренту: а) з ініціативи суду (Франція, Бразилія); б) з ініціативи стягувача (Польща, Бельгія, Нідерланди, Люксембург); 2) за наявності обмежень у максимальному розмірі астрента: а) без встановлених обмежень (Франція); б) зі встановленими обмеженнями (Польща); 3) за суб'єктом, на користь якого стягується астрент: а) на користь стягувача (Бельгія, Нідерланди, Франція, Італія, Бразилія); б) на користь держави або органів державної влади (Швейцарія, Німеччина, Іспанія); 4) за наявності обмежень у категоріях справ, в яких судове рішення може бути обтяжене астрентом: а) астрент може бути застосований у будь-якій категорії справ; б)

встановлені обмеження щодо застосування астрента у певних категоріях справ (Нідерланди, Італія);

дістали подальшого розвитку:

- з урахуванням практики ЄСПЛ у справах щодо відповідальності внаслідок критики суду сформульовано критерії, за якими національний суд має перевірити висловлювання особи на сумісність зі ст. 10 ЄКПЛ: а) вислови мають розцінюватися не самі по собі, а в світлі справи в цілому, включаючи зміст висловлювань та контекст, у якому вони були зроблені (чи висловлена критика у судовому засіданні або процесуальних документах, чи висловлена поза судовим засіданням або у ЗМІ тощо); б) слід відмежовувати коментарі, спрямовані на те, як суддя вів провадження, від критики, зосередженій на загальних якостях судді (професійних, особистих чи інших), та прямих образ; в) слід враховувати мету критики: якщо критика судового рішення здійснюється з недоброчесними намірами та не відповідає суспільним інтересам, а лише призначена для приниження репутації судді, це може бути рівнозначно неповазі; г) слід встановити наявність фактичного підґрунтя для різких висловлювань; д) слід враховувати статус порушника (чи є він адвокатом, журналістом, публічним діячем тощо);
- пропозиції щодо впровадження можливості застосування судової неустойки як складової частини розгляду судом звіту про виконання судового рішення, що сприятиме стимулюванню боржника до швидкого виконання судового рішення та сприятиме процесуальній економії, збалансовуючи процесуальні можливості учасників виконавчого провадження;
- пропозиції щодо застосування судових штрафів на основі використання зарубіжного досвіду. Ґрунтуючись на законодавчих приписах ЦПК Польщі та Естонії щодо попередження учасника справи про необхідність припинення неналежної процесуальної поведінки, пропронується закріпити в ЦПК України необхідність попередження особи у разі виявлення судом ознак зловживання процесуальними правами, що сприятиме припиненню зловживання або однозначному встановлюваності повторюваності поведінки, що стане безумовною підставою для накладення штрафу.

На підставі наведених положень розроблено низку пропозицій щодо оптимізації цивільного процесуального законодавства України, зокрема пропонуються зміни до ст. ст. 185-3, 185-5, 185-6, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ст. 148 ЦПК України та ін.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення та висновки можуть бути застосовані у:

науково-дослідній сфері – як теоретичний базис для подальшого наукового дослідження теоретичних і практичних проблем судових штрафів, судової неустойки та адміністративних штрафів за неповагу до суду, а також загальної проблематики права на судовий захист в цивільному судочинстві;

практичній діяльності – при ініціюванні, розгляді та вирішенні питання про притягнення особи до відповідальності у вигляді штрафу, при оцінці та дослідженні судом електронних повідомлень як форми доказів у цивільному

судочинстві (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження у діяльність Господарського суду Одеської області від 03 грудня 2024 р., Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Суворовського районного суду м. Одеси від 30 січня 2025 р.);

правотворчій сфері – при розробці проектів нормативно-правових актів щодо внесення змін і доповнень до цивільного процесуального законодавства України, інших нормативно-правових актів в частині використання штрафу у цивільному судочинстві;

навчальному процесі – при підготовці, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, лекційних та практичних курсів та безпосередньому викладанні навчальної дисципліни «Цивільний процес» та спецкурсів «Європейські стандарти цивільного судочинства», «Сучасні проблеми цивільного та цивільно-процесуального права», «Практика ЄСПЛ у цивільному судочинстві», «Стратегія і тактика судового процесу», «Виконавче провадження» тощо у вищих та фахових передвищих закладах юридичної освіти (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження у навчальну та науково-дослідну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 10 лютого 2025 р.).

Усі теоретичні та практичні результати, що виноситься на захист, отримані самостійно.

Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення, узагальнення та окремі висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені та обговорювалися на 9 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, серед яких можна вказати наступні: Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) (м. Одеса, 17 червня 2022 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція ім. Ю. С. Червоного «Цивільне судочинство та виконавче провадження в умовах воєнного стану (м. Одеса, 16 грудня 2022 р.), Всеукраїнська наукова конференція, присвячена 25-річчю з дня заснування Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 15 листопада 2022 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень» (м. Одеса, 19 травня 2023 р.), Круглий стіл «Європейський день цивільної юстиції» (м. Харків, 27 жовтня 2023 р.), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція ім. Ю. С. Червоного «Захист прав людини в порядку цивільного судочинства в цифрову еру» (м. Одеса, 28 грудня 2023 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів» (м. Одеса, 26 квітня 2024 р.), Всеукраїнська науково-практична

конференція «Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки» : (м. Одеса, 8 квітня 2024 р.).

Основні положення, систематизовані узагальнення та висновки дисертації були висвітлені в 4 статтях (одноосібних), що були опубліковані у наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук (галузь знань 081 «Право»), включених МОН України до фахових видань категорії «Б», а також у 9 тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що були видані в електронних та друкованих збірках.

Дисертаційне дослідження складається з анотації (на українській та англійській мовах), вступу, трьох розділів, поділених на 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг дисертації становить 280 сторінок, із них основного тексту роботи — 221 сторінок, список використаних джерел містить 287 найменувань, які систематизовані на 32 сторінках, та додатки – на 24 сторінках.

По закінченню доповіді Петренко Н.Д. присутніми поставлені такі запитання:

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Дрогозюк К.Б. запитала:

Хочу відмітити, що робота виконана на високому науково-методологічному рівні, містить ряд важливих пропозицій для вдосконалення цивільного судочинства та виконавчого провадження, приводячи їх під прогресивні вимоги сьогодення, зважаючи на актуальні виклики. Однією із позиції дисертаційного дослідження є необхідність закріплення відповідальності за неповагу до суду саме у процесуальному законодавстві, а не в законодавстві про адміністративні правопорушення. Чи не стане це ускладненням судової процедури та додатковим навантаженням на суддів?

Петренко Н.Д. відповіла:

Дійсно, такі пропозиції покладатимуть на суд вжиття додаткових заходів, однак у роботі доведено, що недосконалості законодавства про адміністративні правопорушення не сприяють ефективному притягненню винних у неповазі до суду осіб до відповідальності. Статистичні показники розгляду справ про адміністративні правопорушення за ст. 185-3 КУпАП, наведені у роботі, свідчать про щорічне зменшення кількості розглянутих адміністративних справ даної категорії. Передбачені КУпАП повноваження суду у справі про адміністративні правопорушення не дають суду належних інструментів для ефективного розгляду, багато із дій вчиняються судом за аналогією із процесуальним законодавством. І взагалі, видається дивною конструкція, за якою притягнення до відповідальності, за неповагу, допущену в ході судового процесу, що триває, відбувається за іншими процедурними правилами. Навпаки, цивільна процесуальна форма визнано є універсальною формою судового розгляду, яка містить усі необхідні елементи права на справедливий суд (гласність, відкритість розгляду,право на оскарження тощо). Таким чином, суд в межах однієї судової процедури зможе ефективно розглядати питання штрафної відповідальності.

Доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Павлова Ю.С. запитала:

Ви наводите відомості про поділ неповаги до суду у країнах англо-американської правової сім'ї на цивільну та кримінальну, однак не стверджується про доцільність існування такого поділу. На Ваш погляд, чи доцільним є таке розмежування?

Петренко Н.Д. відповіла:

Хочу зазначити, що на даний момент це питання і є одним із головних процесуальних складнощів, що відзначається і судовою практикою, і доктриною Великобританії, США та деяких інших країн. Саме зараз у Великобританії та Австралії тривають законодавчі дискусії щодо приведення відповідальності за неповагу до суду до сучасних стандартів судочинства.

З огляду на предмет дослідження у даній роботі та ґрунтовність тих змін, які необхідні законодавству іноземних країн, вважаю недоцільним наводити детальні законодавчі пропозиції щодо вдосконалення іноземних правопорядків у цій сфері, адже це зачіпає не тільки сферу цивільного судочинства, а й питання судоустрою, юрисдикції та внутрішньої компетенції судів, виконання судових рішень, свободи преси тощо.

В цілому, мною підтримується позиція щодо недоцільності існування такого поділу, наявність у суду широкої дискреції у визначенні виду покарання (штраф або ув'язнення). Врешті-решт, з огляду на конвергенцію правових систем, англо-американська модель починає тяжіти до стандартів континентальної Європи у питаннях відповідальності особи за неповагу до суду. Хоча в термінології іноземного законодавства відбувається «криміналізація» неповаги, це лиш означає, що особі надаються певні процесуальні гарантії судової процедури.

Доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Бут І.О. запитав:

В дисертаційному дослідженні Вами розглядаються стандарти доказування, які застосовуються іноземними юрисдикціями при вирішенні питання про притягнення особи до відповідальності у вигляді судового штрафу. Яким стандартом доказування на Вашу думку слід керуватися судам, накладаючи судовий штраф чи стягуючи судову неустойку на особу, що не виконує рішення суду?

Петренко Н.Д. відповіла:

Країнами загального права як для цивільної, так і кримінальної неповаги до суду застосовується кримінальний стандарт «поза розумним сумнівом». У США Для оцінки вини стандарт «чітких і переконливих доказів» застосовується до цивільних справ про неповагу до суду, тоді як кримінальний стандарт «поза розумним сумнівом» застосовується до кримінальної за своєю природою неповаги до суду. Натомість, для вітчизняного правового поля у цивільному судочинстві нехарактерне використання кримінальних стандартів доказування ані з питань, що складають предмет позовної вимоги, ані з інших процесуальних питань. Оскільки відповідальність за неповагу до суду пропонується «вивести» зі сфери регулювання законодавством про адміністративні правопорушення, недоцільним буде застосування стандарту доведення вини «поза розумним сумнівом».

Застосування стандарту «балансу ймовірностей» в цивільному судочинстві може краще відповідати потребам справедливого і ефективного розгляду цивільних справ, оскільки він краще відповідає специфіці цивільного судочинства.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д. філос. в галузі права Московчук Д.О. запитав:

Ви вказуєте на необхідності відповідальності за скандалізацію суду, що Ви розумієте під скандалізацією?

Петренко Н.Д. відповіла:

Під скандалізацією правосуддя розуміються випадки, коли учасники процесу намагаються чинити тиск на суд, маніпулюючи громадською думкою. Цінним є досвід європейських країн у боротьбі з таким негативним явищем. В правовій системі загального права під скандалізацією правосуддя розуміється будь-яка дія або опублікована інформація, розрахована на те, щоб вплинути на рішення судді, особливо якщо здійснюється безладна та необґрунтована критика, яка підриває довіру громадськості. І хоча в привернені громадськості до судових процесів не завжди є ознаки зловживання правом на гласність і публічність, в найбільш кричущих випадках спотворення уявлення про судовий процес можуть зашкодити здійсненню правосуддя. Саме тому пропонується аналізувати дії та висловлювання учасників судового процесу відповідно до практики ЄСПЛ з цього питання.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Притуляк В.М. запитав:

В дисертаційному дослідженні розглядається різні моделі астрента, тому доцільно було б більш детально розглянути пропозиції автора щодо його запровадження в Україні, зокрема, щодо розміру штрафу та визначення того, на чию користь стягується штраф: стягувача чи держави.

Петренко Н.Д. відповіла:

Дякую за запитання. Дійсно, це раціональна пропозиція, але в своїй науковій роботі мною розглядаються різні моделі. Враховуючи, що дисертаційне дослідження, хоча і має на меті вдосконалення чинного законодавства, все ж має спиратися на реалії сьогодення і бути прагматичним у запропонованих змінах. На даний момент, враховуючи умови воєнного стану, запровадження нового інституту та безапеляційне застосування астрента судом може слугувати надмірним тягарем для боржника. Тому в сучасних умовах було запропоновано компромісну модель, яка не є класичним астрентом, а є продовженням такого нововведення: обґрунтовується доцільність законодавчого закріплення можливості за результатами розгляду звіту про виконання судового рішення у спорах майнового характеру встановити судову неустойку у розмірі до 10%, що має стимулювати боржника виконати рішення якомога швидше. Такої можливості пропонується позбавити певні категорії стягувачів (держава, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, суб'єкт господарювання державного або комунального сектору економіки), щоб підсилити захист від невиконання судових рішень саме фізичних осіб та юридичних осіб приватного права. Натомість, в умовах стабілізації економічної ситуації такі пропозиції можуть бути переглянуті,

встановлюючи більш суттєві обмеження боржника, який безпідставно не виконує судове рішення.

Після відповідей на запитання виступив **науковий керівник – професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Голубєва Неллі Юріївна:**

Науковий керівник зазначила, що тема, яку досліджує дисертант є надзвичайно актуальною в сучасному правовому середовищі, особливо у світлі ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень» від 21 листопада 2024 року № 4094-IX, оскільки розвиток судового контролю за виконанням судового рішення, який є передумовою для застосування штрафу, посилює роль суду у вирішенні спорів та виконанні судових рішень. Дисертація Петренко Н.Д. є ґрунтовним дослідженням, що висвітлює важливі аспекти застосування судових штрафів у цивільному судочинстві.

Науковий керівник вказує, що мета була визначена відповідно до предмета та об'єкта дисертаційного дослідження і полягає у визначенні на підставі системного аналізу доктринальних положень, чинного міжнародного та національного законодавства, судової практики, підстав та особливостей застосування у цивільному судочинстві штрафу в Україні, країнах Європи та США, та запропонувати шляхи його удосконалення, для досягнення якої були поставлені такі завдання: визначити нормативно-правові засади застосування судового штрафу в Україні, США та деяких країнах Європи; охарактеризувати теоретико-правові засади судового штрафу у системі заходів процесуального примусу та його співвідношення із суміжними категоріями – штрафом як санкцією за адміністративне правопорушення щодо неповаги до суду та судовою неустойкою (астрентом); виявити тенденції та проблемні аспекти призначення судами судового штрафу в правозастосовній діяльності та окреслити перспективні напрями удосконалення судового штрафу в Україні та іноземних юрисдикціях; охарактеризувати міжнародно-правові засади застосування судового штрафу у цивільному судочинстві; виявити загальні ознаки проваджень щодо накладення судових штрафів в іноземних судових процесах; з'ясувати ефективність судових штрафів як виду покарання в різних правових системах; узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду та визначити можливості його використання в Україні; сформулювати конкретні пропозиції вдосконалення законодавства щодо застосування заходів процесуального примусу в цивільному судочинстві України.

Дисертанту вдалося повністю виконати поставлені завдання дослідження завдяки використанню принципів теоретико-пізнавальної діяльності, дослідницьких підходів та методів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що дисертація є першим в Україні науковим дослідженням теоретичних та практичних проблем застосування судових штрафів у цивільному процесі з урахуванням інтеграційних процесів.

Дисертаційна робота Петренко Наталії Дмитрівни відзначається чіткою структурою, логічністю викладення думок та науковою новизною. Зміст наукового дослідження свідчить, що дисертаційне дослідження Петренко Наталії Дмитрівни виконано на високому науковому рівні, проаналізований значний обсяг теоретичного, нормативного та емпіричного матеріалу, робота містить ряд доцільних нових висновків та пропозицій, що свідчить про здатність автора до самостійного наукового мислення та критичного аналізу. Дослідження ґрунтується на виваженій самостійній роботі над темою дисертації.

Петренко Наталією Дмитрівною повністю виконано індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. У процесі роботи з підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи Петренко Н.Д. проявила себе як наполеглива та здібна аспірантка, яка на належному рівні та своєчасно виконувала індивідуальний навчальний план.

Науковим керівником зазначено, що дисертація Петренко Наталії Дмитрівни «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді, а її авторка заслуговує, на основі захисту, присвоєння наукового ступеня доктора філософії.

У обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Волкова Н.В.: зазначила, що авторка докладно дослідила правові аспекти використання штрафу як санкції у цивільному судочинстві. Особливу увагу приділено аналізу законодавства та судової практики в Україні, країн Європи та США. Виклад Петренко Н.Д. власних наукових позицій характеризується структурованістю та логічною послідовністю. Висновки та рекомендації автора спрямовані на удосконалення нормативно-правового регулювання та практики застосування судових штрафів, що є надзвичайно важливим для сучасного правосуддя. Разом з тим слід звернути увагу на окремі аспекти, зокрема окремі положення новизни дисертації викладені занадто розлого, та на мою думку, потребують скорочення. Загалом робота відповідає нормативним вимогам та може бути рекомендована до захисту.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Іліопол І.М.: автор під науковим керівництвом д.ю.н., професора Голубєвої Н.Ю. продемонструвала високу методичну підготовку та здатність до самостійної наукової роботи. У роботі автор вдало поєднав теоретичні аспекти з практичними дослідженнями, що робить дисертацію цінною не лише з наукової точки зору, але й з практичної. Дисертантка як діючий суддя Господарського суду Одеської області, виходячи з власного практичного досвіду формулює положення пропозицій для внесення змін до законодавства доволі збалансовано, враховуючи не тільки інтереси правосуддя, а й учасників справи. Робота містить велику кількість аналітичних даних та судової практики, що свідчить про ретельну підготовку та глибоке опрацювання матеріалу. Особливо слід відзначити аналіз судової практики, який допомагає зрозуміти застосування теоретичних положень

у реальних умовах за законодавством іноземних країн, що сприяє створенню повної наукової картини концепції штрафних санкцій у розвинених країнах. Особливу увагу Петренко Н.Д. приділено розмежуванню судових штрафів у країнах континентальної та англо-американської правової сім'ї, що розкривається в 2 та 3 розділі дисертації. При дослідженні питання підвищення ставок судових штрафів (підрозділ 1.3) автором справедливо вказується на ряд ризиків, з якими стикається система правосуддя, одним із них автором зазначається необхідність дотримання більш суворих стандартів правосуддя, ніж наразі це передбачено процесуальним законодавством. В такому випадку постає питання, чи доцільно було б запозичити іноземний досвід процедури накладення судових штрафів «процес у процесі» у вітчизняне процесуальне законодавство. Зважаючи на вищезазначені зауваження та загальну позитивну характеристику дисертації, можу рекомендувати роботу до захисту.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полуніна О.О.: ознайомлення із дослідженням дає підстави зробити загальний висновок про те, що дисертаційна робота виконана відповідно до вимог академічної доброчесності. Втім, доцільним могло б бути додаткове дослідження впливу судових штрафів на ефективність виконання судових рішень у країнах, в яких такі штрафи запроваджені/ та в країнах, де астрент не передбачений законодавством. Однак, вказане не впливає на позитивну оцінку проведеного дослідження і не перешкоджає визнати його завершеною науковою роботою, яка може бути рекомендована до захисту.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полюк Ю.І. вказала, що дисертаційна робота є своєчасною та надзвичайно актуальною в умовах, коли невиконання судових рішень, зловживання процесуальним правами чи нехтування процесуальними обов'язками стало суттєвою перешкодою у реалізації права особи на справедливий суд. Підтримуючи колег та відзначаючи ґрунтовний аналіз закордонного досвіду, відзначено обґрунтованість підходу, за якого судовий штраф та астрент розглядається у тісному зв'язку із подібними інститутами в кримінальному процесі, адміністративному судочинстві та виконавчому провадженні, адже законодавство іноземних країн по-різному врегульовує судові штрафи. Авторка вдало поєднує теоретичні аспекти з практичними рекомендаціями щодо правового регулювання, хоча доцільним було б надати авторське визначення судовому штрафу у цивільному судочинстві.

У якості пропозиції можна порадити дисертантці розширити дослідження судового штрафу досвідом Франції, адже законодавство цієї країни розглядається тільки в контексті астрента (який, власне, і походить з французького законодавства), однак інші судові штрафи за законодавством Франції не розглядаються. Зважаючи на обсяг роботи, можливо доцільним буде дослідити вказану проблематику у подальших публікаціях. В цілому дисертація вирізняється високим рівнем наукової новизни, авторка пропонує конкретні та обґрунтовані зміни до ЦПК України, що сприятимуть підвищенню ефективності судового процесу, тому роботу може бути рекомендовано до захисту.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Стоянова Т.А. зауважила, що попри триваючу війну в Україні автором проведено значний обсяг дослідницької роботи та продемонстровано високий рівень володіння теоретичним матеріалом за темою дисертаційного дослідження. Дисертація має високу наукову цінність, оскільки піднімає актуальні проблеми цивільного процесуального права України і пропонує практичні рішення з адаптації судочинства до вимог міжнародних стандартів. В сьогоднішній трансформаційний період для науковця та дослідника є певний простір для розгляду різноманітних концепцій штрафу у різних країнах, що дозволяє в одній роботі напрацювати загальні підходи до встановлення правової природи штрафу у цивільному процесі. Питання штрафу та цивільної відповідальності завжди є доволі дискусійним. Перший розділ дисертаційного дослідження присвячено теоретико-методологічним засадам дослідження судового штрафу, у якому підкреслено різні підходи до розуміння судового штрафу як цивільної процесуальної відповідальності та заходу процесуального примусу. Однак доцільним було б розширити положення роботи працями Ю.С. Червоного, який також присвячував увагу питанню відсутності санкцій у цивільному судочинстві. Вказане дало б можливість визначити проміжний період розвитку наукової думки між ЦПК 1963 року та чинною редакцією ЦПК та допомогло б відповісти на питання, чи є досліджувані процесуальні положення видом санкції чи відповідальності.

З приводу засобів протидії зловживанню процесуальними правами доцільно було б розширити джерельну базу дисертаційними дослідженнями Ткачук А.Р. «Зловживання процесуальними правами у цивільному процесі України» та Кузьменко К.О. «Принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами в цивільному судочинстві», які хоч і згадуються у роботі, однак результатам їх дослідження не надається достатньої критичної оцінки.

Доцільним також буде розширення категорії дослідження судового штрафу і досвідом Франції. Щодо зауважень технічного плану звертає увагу на себе авторський стиль дисертантки та використання в роботі «голосу автора», а не знеособлених конструкцій, таких як «на нашу думку», «вважаємо» тощо, хоча в європейських дослідженнях активна позиція автора цілком допускається.

професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Андронов І.В.

зауважив, що у наукових дослідженнях завжди радить аспірантам не тільки використовувати конструкції зразка «на нашу думку», «нами встановлено», а й активно використовувати конструкції від власного імені «мною встановлено» тощо, що зустрічається і в іноземних дослідженнях. Радянський підхід, у якому превалює колективне над особистим, підкреслюється неможливість індивідуального науковця мати власну думку, не є продуктивним та потребує відступу від усталеної практики формулювання висновків. дисертації розглядаються історичні аспекти розвитку інституту судових штрафів, їхня роль у забезпеченні належної поведінки учасників судового процесу та дотриманні принципів судочинства. Авторка аналізує вплив судової практики Європейського

суду з прав людини на застосування судових штрафів та пропонує вдосконалення українського процесуального законодавства.

Особливу увагу приділено порівняльно-правовому аналізу підстав для накладення штрафів у різних країнах, розмежуванню процесуального зловживання та неповаги до суду, а також механізмам стимулювання виконання судових рішень, зокрема через застосування астрента. За результатами дослідження запропоновано низку законодавчих змін щодо визначення судового штрафу, його застосування та процесуальних гарантій прав осіб, які притягуються до відповідальності.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Притуляк В.М.

з точки зору приватного виконавця наукова робота доволі яскраво ілюструє штрафні санкції, які можуть застосовуватися в порядку цивільного судочинства, розгалужена система законодавства іноземних країн свідчить про те, що існують різні форми закріплення такого судового контролю за виконанням рішень. З точки зору власної професійної діяльності хотілося б звернути увагу на чому акцентується увага професійної спільноти приватних виконавців, а саме - астрент. Дійсно, авторка в роботі демонструє законодавчий досвід та практику іноземних країн такого нового для українського законодавства інструменту. Нарізі ведуться підготовчі роботи спільноти приватних виконавців із законодавчим органом щодо запровадження астренту і в вітчизняне законодавство. Втім, хотілося б, що авторка висловила власну позицію щодо доцільності його запровадження та прийнятної для України моделі астрента, що додало б актуальності роботи та могло б зацікавити народних депутатів та представників Асоціації приватних виконавців використати науковий доробок у законопроектній діяльності.

В цілому робота залишає позитивне враження з огляду на актуальність тематики: крізь призму законодавства іноземних країн є можливість оцінити, який досвід заслуговує на увагу, а який переймати не є доцільним. Отже робота має значний потенціал для подальших досліджень та розвитку цивільного процесуального права України, що робить її надзвичайно корисною для наукового співтовариства і може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Дрогозюк К.Б.

відзначила стиль викладення роботи та доступність сприйняття, враховуючи, що авторці довелося узгоджувати іноземну термінологію із вітчизняними категоріями. Полегшує сприйняття виклад матеріалу за країнами, згрупованими за правовими сім'ями. Доречно було запропоновано законодавче закріплення категорії «судовий штраф». Робота рекомендована до захисту.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Цал-Цалко Ю.Ю. відмітила, що наукові положення дисертації висвітлені та обґрунтовані повною мірою, структурні елементи наукової новизни дисертаційного дослідження ґрунтовно та всебічно розкривають тематику дослідження. Відзначила, що автором дисертаційного дослідження опрацьована

значна кількість джерел. Під час обговорення дисертантка продемонструвала вміння узагальнювати, аналізувати, та формулювати власні висновки. Зауважила, що при описі методології дослідження у вступі до дисертації слід було б розписати не тільки методи, які були використані, але й методологічні підходи. Зазначила, що зауваження є суто дискусійними та незначними. Вказала, що дисертаційне дослідження Петренко Н.Д. може бути рекомендоване до захисту.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Яніцька І.А. відзначила, що дисертантка ґрунтовно розкриває особливості застосування судових штрафів та аналізує міжнародний досвід, надає рекомендації і пропонує конкретні зміни до законодавства України з метою підвищення ефективності цивільної процесуальної форми та в цілому судового захисту. Зауваження по суті роботи відсутні. Робота рекомендована до захисту.

Узагальнюючи результати обговорення, дисертацію Петренко Наталії Дмитрівни «**Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США**» можна рекомендувати до захисту. На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати такий

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Петренко Наталії Дмитрівни на тему «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Робота виконана на кафедрі цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Тема дисертації схвалена та затверджена на засіданні кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол №4 від 03 листопада 2021 р.) та рішенням Вченої Ради Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол №3 від 04 листопада 2021 р.).

Науковий керівник - д.ю.н., професор Голубєва Неллі Юріївна.

Обґрунтування вибору теми дослідження. У новій редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) значно вдосконалено правове регулювання процедури судового розгляду, надавши суду та учасникам цивільних процесуальних відносин нові інструменти для ефективного використання їхніх прав. Наочним прикладом цього є закріплення у якості основної засади цивільного судочинства принципу пропорційності, який традиційно розглядається як один із елементів принципу верховенства права. Законодавче врегулювання заборони зловживання процесуальними правами позитивно сприйняте як науковим співтовариством, так і суддівською спільнотою. Одним із наслідків виявлення в діях особи зловживання процесуальними правами є накладення на неї чи її представника штрафу. Крім цього, до заходів процесуального примусу було включено штраф, який, на відміну від штрафу внаслідок зловживання процесуальними правами, не можна вважати новим інститутом цивільного процесуального права, адже тривалий час такого роду штраф вже був закріплений як у цивільному процесуальному законодавстві радянського періоду, так і у процесуальному законодавстві періоду Незалежності України.

З огляду на дані судової статистики, вбачається доволі низький рівень застосування штрафних санкцій у цивільному судочинстві. Незважаючи на те, що штраф в інших галузях права є доволі типовою санкцією, у цивільному судочинстві його потенціал майже не реалізовано, що спонукає сформулювати певні гіпотези та перевірити їх в умовах вітчизняного та іноземного законодавчого поля.

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці, в яких розглядалася проблематика судового штрафу, зловживання процесуальними правами склали праці вітчизняних науковців, в яких розглядалася проблематика процесуальної відповідальності, заходів процесуального примусу та відповідальності за неповагу до суду, серед яких: С. В. Васильєв, Н. Ю. Голубєва, Р. Я. Заяць, І. В. Зозуля, Ю. В. Калашнік, В. А. Кузьменко, К. В. Куцик, І. М. Лукіна, Л. А. Остафійчук, О. В. Рожнов, С. М. Старовойтова, Г. П. Тимченко, А. О. Ткачук, М. О. Фесик, М. Й. Штефан та інші.

Було проаналізовано іноземний науковий доробок з питань судових штрафів, астрента та неповаги до суду таких дослідників як: А. С. Амодіо (Antonino Savo Amodio), В. Л. Гільбертц (Victor Leon Hilbertz), К. В. Жіабардо (Carlo Vittorio Giabardo), Дж. Карбек (Joshua Carback), Р. О. Р. Матіас (Remien Oliver Robert Matthias), Ж. Маурер (Jani Maurer), В. Некрошюс (Vytautas Nekrošius), Г. Паян (Guillaume Payan) тощо.

Варто зазначити, не маючи на меті принизити вагомий науковий внесок вітчизняних вчених, комплексних досліджень судових штрафів у вітчизняному процесуальному праві та закордонному правовому регулюванні не проводилась, а увага до них була зосереджена через призму загальної проблематики процесуальної відповідальності чи висвітлювалась на периферії наукових позицій щодо інших конкретних їх видів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Тема наукового дослідження відповідає науково-дослідному плану кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Захист прав людини в порядку цивільного судочинства в цифрову еру» на 2021-2025 рр., що є складовою частиною плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя людини в людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000266).

Мета і завдання дисертаційного дослідження полягає у визначенні на підставі системного аналізу доктринальних положень, чинного міжнародного та національного законодавства, судової практики, підстав та особливостей застосування у цивільному судочинстві штрафу в Україні, країнах Європи та США, та запропонувати шляхи його удосконалення.

Для досягнення вказаної мети поставлено такі основні завдання:

- визначити нормативно-правові засади застосування судового штрафу в Україні, США та деяких країнах Європи;
- охарактеризувати теоретико-правові засади судового штрафу у системі заходів процесуального примусу та його співвідношення із суміжними категоріями – штрафом як санкцією за адміністративне правопорушення щодо неповаги до суду та судовою неустойкою (астрентом);
- виявити тенденції та проблемні аспекти призначення судами судового штрафу в правозастосовній діяльності та окреслити перспективні напрями удосконалення судового штрафу в Україні та іноземних юрисдикціях;
- охарактеризувати міжнародно-правові засади застосування судового штрафу у цивільному судочинстві;
- виявити загальні ознаки проваджень щодо накладення судових штрафів в іноземних судових процесах;
- з’ясувати ефективність судових штрафів як виду покарання в різних правових системах;
- узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду та визначити можливості його використання в Україні;

- сформулювати конкретні пропозиції вдосконалення законодавства щодо застосування заходів процесуального примусу в цивільному судочинстві України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері здійснення правосуддя в Україні, країнах Європи та США.

Предметом дослідження є судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких дало змогу отримати науково обґрунтовані висновки та рекомендації.

У дисертаційному дослідженні використано загальнонаукові методи наукового пізнання – діалектичний метод, метод аналізу і синтезу. Діалектичний метод застосовано для загальної характеристики судового штрафу, його відмінності від адміністративного штрафу, що накладається суддею за неповагу до суду, та судової неустойки – астрента (підрозділ 1.2-1.4). Логічний аналіз дозволив здійснити мисленнєвий поділ предмета дослідження на окремі частини та здійснити дослідження їх як опосередковано, так і у взаємозв'язку. Синтез, навпаки, дозволяє здійснити мисленнєве об'єднання розрізнених складових в одне ціле, що дозволяє дійти висновків про цілісність певного явища, прибрати з предмета дослідження виявлені складові, які через свої характерні риси за допомогою синтезу не можуть боти включені до цілісної категорії.

За допомогою системного методу виявлено логічні зв'язки, окремих елементів досліджуваного явища. Так, штраф у цивільному судочинстві як форма відповідальності розглядається і як захід процесуального примусу, які є частиною широшої категорії цивільної процесуальної відповідальності, і як вид адміністративної відповідальності.

Крім загальнофілософських методів використання спеціально-наукових методів дозволяє не зводити дослідження до описового процесу, а й розробити новий науковий результат шляхом застосування методів моделювання та прогностичного методу, як спрямовані на досягнення одного із завдань дослідження – розробка пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства. Використання статистичного методу (підрозділ 1.3) спрямовано на встановлення кількісних показників і динаміки застосування вітчизняними судами положень адміністративного законодавства щодо притягнення до відповідальності за неповагу до суду та сумарного розміру накладених санкцій. Методи моделювання та прогнозування спрямовані на визначення шляхів удосконалення судового штрафу в України та інших досліджуваних юрисдикціях на підставі найкращих практик (підрозділ 1.3, розділи 2-3).

Порівняльно-правовий метод використано для узагальнення зарубіжного досвіду накладенні судових штрафів у випадках зловживання процесуальними правами, неповаги до суду та невиконання судових рішень (підрозділ 1.4., розділ 2, розділ 3).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим комплексним теоретико-правовим дослідженням проблематики застосування

судових штрафів в Україні, країнах Європи та США. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, зокрема:

вперше:

- доведено необхідність розмежування в рамках вітчизняного процесуального законодавства зловживання сторонами процесуальними правами та прояв неповаги до суду як самостійних підстав для застосування судом засобів процесуального примусу;

- обґрунтовано доцільність закріплення у процесуальному законодавстві, а не законодавстві про адміністративні правопорушення, підстав та порядку притягнення особи до відповідальності за неповагу до суду, що вчинена в ході судового провадження, із врахуванням досвіду іноземних юрисдикцій та практики ЄСПЛ, адже недосконаліть законодавства про адміністративні правопорушення не надає особі належного рівня процесуальних гарантій та не сприяє передбачуваності судової процедури;

- виокремлено характерні особливості інституту судової неустойки (астрента) у законодавстві досліджуваних країн, які відрізняються щодо підстав накладення штрафу, порядку розгляду питання та розміру штрафних виплат: 1) астрент не може бути накладено, якщо основним зобов'язанням, за яким відбувається стягнення у судовому порядку, є зобов'язання сплатити грошову суму (Італія, Бельгія, Люксембург, Нідерланди). 2) навпаки, астрент може накладатися, коли обов'язками, що випливають з судового рішення, є не лише обов'язок вчинити або утриматися від вчинення певної дії, але й обов'язок сплатити грошову суму (Франція, Польща);

- визначено особливості накладення штрафу на іншу особу, ніж ту, що допустила порушення, у правовідносинах адвоката з клієнтом: по-перше, обмеження відповідальності сторони, яка представлена адвокатом, оскільки саме адвокат визначає обґрунтованість позиції клієнта та стратегію (США та Італія); по-друге, сторону може бути притягнуто до відповідальності у випадку зловживань, допущених її представником (Польща), та доведено більшу ефективність закріпленої вітчизняним процесуальним законодавством моделі, за якої суд у випадку зловживання процесуальними правами з урахуванням конкретних обставин справи може стягнути штраф як з учасника справи, так і з його представника;

- запропоновано у випадку накладення на особу штрафу у значному розмірі застосувати ідею єдності міжнародно-правових актів про права людини та розширення процесуальних гарантій, які реалізовано в правових позиціях ЄСПЛ. Для чого доцільним буде закріпити у процесуальному законодавстві обов'язковість усного слухання з питань накладення судового штрафу на особу, особливо у справах, у яких учасники в судове засідання не викликаються, чим забезпечити особі право на захист та публічність розгляду справи;

- запропоновано поширити заходи судового контролю за виконанням рішень у спорах майнового характеру з можливістю стягнення судової неустойки у розмірі, що не перевищує десять процентів річних від ціни позову з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення виконання,

однак не довше трьох років, що має на меті убезпечити боржника від надмірного фінансового тягаря, спричиненого невиконанням судового рішення. Одночасно із цим запропоновано обмежити виконавця у праві накладати штраф на боржника, якщо судом останнього зобов'язано подати звіт про виконання судового рішення. Для чого пропонується внесення змін у ст. ст. 453-1, 453-4 ЦПК України та ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»;

удосконалено:

- з метою уникнення термінологічної плутанини та змішування визначення штрафу, що накладається судом як основне або додаткове покарання у кримінальному судочинстві, штрафу як форми неустойки в розумінні ст. 549 ЦК України із штрафом як майновою санкцією, що застосовується судом до осіб, які не виконують, або неналежним чином виконують процесуальні обов'язки у цивільному, господарському, адміністративному чи кримінальному судочинстві, останній має бути визначений на законодавчому рівні саме в якості судового штрафу із внесенням відповідних змін до ст. 148 ЦПК України та інших процесуальних кодексів;

- класифікацію заходів процесуального примусу, за якою заходи процесуального примусу за процесуальною спрямованістю слід доповнити новими категоріями, до яких належить судовий штраф: заходи процесуального примусу, що забезпечують виконання процесуальних обов'язків та заходи процесуального примусу, що спрямовані на протидію зловживанню процесуальними правами;

- класифікацію різновидів астрента, яку можна здійснити за такими критеріями: 1) за суб'єктом, який ініціює застосування астренту: а) з ініціативи суду (Франція, Бразилія); б) з ініціативи стягувача (Польща, Бельгія, Нідерланди, Люксембург); 2) за наявності обмежень у максимальному розмірі астрента: а) без встановлених обмежень (Франція); б) зі встановленими обмеженнями (Польща); 3) за суб'єктом, на користь якого стягується астрент: а) на користь стягувача (Бельгія, Нідерланди, Франція, Італія, Бразилія); б) на користь держави або органів державної влади (Швейцарія, Німеччина, Іспанія); 4) за наявності обмежень у категоріях справ, в яких судове рішення може бути обтяжене астрентом: а) астрент може бути застосований у будь-якій категорії справ; б) встановлені обмеження щодо застосування астрента у певних категоріях справ (Нідерланди, Італія);

дістали подальшого розвитку:

- з урахуванням практики ЄСПЛ у справах щодо відповідальності внаслідок критики суду сформульовано критерії, за якими національний суд має перевірити висловлювання особи на сумісність зі ст. 10 ЄКПЛ: а) вислови мають розцінюватися не самі по собі, а в світлі справи в цілому, включаючи зміст висловлювань та контекст, у якому вони були зроблені (чи висловлена критика у судовому засіданні або процесуальних документах, чи висловлена поза судовим засіданням або у ЗМІ тощо); б) слід відмежовувати коментарі, спрямовані на те, як суддя вів провадження, від критики, зосередженій на загальних якостях судді (професійних, особистих чи інших), та прямих образ; в) слід враховувати мету критики: якщо критика судового рішення здійснюється з недоброчесними

намірами та не відповідає суспільним інтересам, а лише призначена для приниження репутації судді, це може бути рівнозначно неповазі; г) слід встановити наявність фактичного підґрунтя для різких висловлювань; д) слід враховувати статус порушника (чи є він адвокатом, журналістом, публічним діячем тощо);

- пропозиції щодо впровадження можливості застосування судової неустойки як складової частини розгляду судом звіту про виконання судового рішення, що сприятиме стимулюванню боржника до швидкого виконання судового рішення та сприятиме процесуальній економії, збалансовуючи процесуальні можливості учасників виконавчого провадження;

- пропозиції щодо застосування судових штрафів на основі використання зарубіжного досвіду Ґрунтуючись на законодавчих приписах ЦПК Польщі та Естонії щодо попередження учасника справи про необхідність припинення неналежної процесуальної поведінки, пропонується закріпити в ЦПК України необхідність попередження особи у разі виявлення судом ознак зловживання процесуальними правами, що сприятиме припиненню зловживання або однозначному встановлюваності повторюваності поведінки, що стане безумовною підставою для накладення штрафу. На підставі наведених положень розроблено низку пропозицій щодо оптимізації цивільного процесуального законодавства України, зокрема пропонуються зміни до ст. ст. 185-3, 185-5, 185-6, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ст. 148 ЦПК України та ін.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення та висновки можуть бути застосовані у :

науково-дослідній сфері – як теоретичний базис для подальшого наукового дослідження теоретичних і практичних проблем судових штрафів, судової неустойки та адміністративних штрафів за неповагу до суду, а також загальної проблематики права на судовий захист в цивільному судочинстві;

практичній діяльності – при ініціюванні, розгляді та вирішенні питання про притягнення особи до відповідальності у вигляді штрафу, при оцінці та дослідженні судом електронних повідомлень як форми доказів у цивільному судочинстві (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження у діяльність Господарського суду Одеської області від 03 грудня 2024 р., Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Суворовського районного суду м. Одеси від 30 січня 2025 р.);

правотворчій сфері – при розробці проектів нормативно-правових актів щодо внесення змін і доповнень до цивільного процесуального законодавства України, інших нормативно-правових актів в частині використання штрафу у цивільному судочинстві;

навчальному процесі – при підготовці, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, лекційних та практичних курсів та безпосередньому викладанні навчальної дисципліни «Цивільний процес» та спецкурсів «Європейські стандарти цивільного судочинства», «Сучасні проблеми цивільного та цивільно-процесуального права», «Практика ЄСПЛ у цивільному судочинстві»,

«Стратегія і тактика судового процесу», «Виконавче провадження» тощо у вищих та фахових передвищих закладах юридичної освіти (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження у навчальну та науково-дослідну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 10 лютого 2025 р.).

Усі теоретичні та практичні результати, що виноситься на захист, отримані самостійно.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення, узагальнення та окремі висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені та обговорювалися на 9 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, серед яких можна вказати наступні: Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) (м. Одеса, 17 червня 2022 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція ім. Ю. С. Червоного «Цивільне судочинство та виконавче провадження в умовах воєнного стану (м. Одеса, 16 грудня 2022 р.), Всеукраїнська наукова конференція, присвячена 25-річчю з дня заснування Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 15 листопада 2022 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень» (м. Одеса, 19 травня 2023 р.), Круглий стіл «Європейський день цивільної юстиції» (м. Харків, 27 жовтня 2023 р.), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція ім. Ю. С. Червоного «Захист прав людини в порядку цивільного судочинства в цифрову еру» (м. Одеса, 28 грудня 2023 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів» (м. Одеса, 26 квітня 2024 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція «Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки» : (м. Одеса, 8 квітня 2024 р.).

Публікації. Основні положення, систематизовані узагальнення та висновки дисертації були висвітлені в 4 статтях (одноосібних), що були опубліковані у наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук (галузь знань 081 «Право»), включених МОН України до фахових видань категорії «Б», а також у 9 тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що були видані в електронних та друкованих збірках.

Список опублікованих праць за темою дисертаційного дослідження та відомості про апробацію дослідження

Праці в фахових вітчизняних виданнях:

1. Петренко Н. Д. Штраф у цивільному процесуальному законодавстві Італії. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 6. С. 45-50. DOI: https://doi.org/10.32782/2408-9257-2023-6-8.

2. Петренко Н. Д. Штраф за Цивільним процесуальним кодексом Німеччини. *Київський часопис права.* 2024. № 1. С. 78-84. DOI: https://doi.org/10.32782/klj/2024.1.10.

3. Петренко Н. Д. Штраф як форма відповідальності за неповагу до суду у Великобританії. *Juris Europensis Scientia.* 2024. № 1. С. 45-50. DOI: https://doi.org/10.32782/chern.v1.2024.9.

4. Петренко Н. Д. Штраф у цивільному процесуальному законодавстві країн Балтії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 95-100. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/22.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

5. Петренко Н. Д. Штраф як міра відповідальності за неповагу до суду. *Захист прав людини у цивільному судочинстві : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.)* [Електронне видання] / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої ; уклад.: І. С. Апалькова, О. В. Сатановська. Одеса : Фенікс, 2021. С. 110-116. URL: https://hdl.handle.net/11300/18184.

6. Петренко Н. Д. Питання визначення поняття судового штрафу у цивільному судочинстві. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)* : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 803-806. URL: https://hdl.handle.net/11300/20324.

7. Петренко Н. Д. Окремі аспекти застосування штрафу у цивільному судочинстві США. *Цивільне судочинство та виконавче провадження в умовах воєнного стану : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. ім. Ю. С. Червоного (Одеса, 16 грудня 2022 р.)* / за заг. ред. Н. Ю. Голубєвої. Одеса : Фенікс, 2022. С. 125-127. URL: https://hdl.handle.net/11300/23000.

8. Петренко Н. Д. Судова неустойка (астрент): закордонний досвід. *Приватне право в умовах війни : матеріали всеукр. наук. конф. (Одеса, 15 листоп. 2022 р.)* / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонова, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одеська юридична академія. Одеса, 2022. 1004 с. С. 353-356. URL: https://hdl.handle.net/11300/24735.

9. Петренко Н. Д. Притягнення до відповідальності за неповагу до суду: досвід Австралії. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.)* / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. 828 с. С. 656-658. URL: https://hdl.handle.net/11300/25892.

10. Петренко Н. Д. Судовий штраф за процесуальним законодавством Бельгії. *Європейський день цивільної юстиції : матеріали круглого столу (27 жовтня 2023 р.)* / за заг. ред. проф. К. В. Гусарова. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 123 с. С. 62-65. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/ 27.10.2023.pdf.

11. Петренко Н. Д. Штраф за процесуальним законодавством Польщі. *Захист прав людини в порядку цивільного судочинства в цифрову еру : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ім. Ю. С. Червоного (Одеса, 28 груд. 2023 р.)* [Електронне видання] / за заг. ред. Н. Ю. Голубєвої ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 110 с. С. 85-88. URL: https://hdl.handle.net/11300/27187.

12. Петренко Н. Д. Штраф за процесуальним законодавством Бразилії. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів» : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.)* / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2024 с. 1000 с. С. 645-647.

Петренко Н. Д. Астрент у цивільному процесуальному законодавстві Бразилії. *Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 8 квітня 2024 р.)* [Електронне видання] / за заг. ред. Н. Ю. Голубєвої ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 139 с. С. 117-120. URL: https://hdl.handle.net/11300/27821.

Особистий внесок дисертанта. Усі теоретичні та практичні результати, що виноситься на захист, отримані автором самостійно. Дисертаційна робота є власним авторським дослідженням, у якому наукові положення, висновки та пропозиції обґрунтовано самостійно в результаті опрацювання значної кількості джерел монографічного, нормативно-правового, правозастосовного характеру.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Петренко Наталії Дмитрівни на тему «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США»,

відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.04.2019 р., № 283), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та **рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 14 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи Петренко Н.Д. до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Петренко Наталії Дмитрівни на тему «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США», представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Петренко Наталії Дмитрівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Петренко Наталії Дмитрівни на тему «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді Національного університету «Одеська юридична академія» персональний склад разової спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення публічного захисту дисертації Петренко Наталії Дмитрівни на тему «Судовий штраф в цивільному процесі України, країн Європи та США», зокрема:

1. Голова ради — АНДРОНОВ Ігор Володимирович - д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

2. **ВОЛКОВА Наталія Василівна** – д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

3. **БУТ Ілля Олександрович** - к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Офіційні опоненти:

4. **ЦУВІНА Тетяна Андріївна** – д. ю. н., доцент, в. о. завідувача кафедри цивільного судочинства, арбітражу та міжнародного приватного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

5. **ЗАХАРОВА Олена Семенівна** – к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів, кандидатів наук та докторів філософії за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 14; проти – немає; утримались – немає.

Додаток: на 5 стор. (Відомості про членів спеціалізованої вченої ради для захисту дисертації)

Головуючий на засіданні,
д.ю.н., професор,
в.о. завідувача кафедри цивільного,
нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія» **Ігор АНДРОНОВ**

Секретар на засіданні,
лаборант кафедри цивільного,
нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія» **Анастасія ДЗЮБАН**